

50. Yılında ODTÜ Kütüphanesi

1956 yılında Emekli Sandığı binasında 6m²'lik bir odada kurulmuş olan Orta Doğu Teknik Üniversitesi Kütüphanesi, ilk merkez  kampüs kütüphanesi olması, zengin koleksiyonu, yetiştirdiği yetenekli ve donanımlı k t phanecilerle bugüne kadar, ülkemiz k t phaneciliğine ve akademik yaşamına çok önemli katkılarda bulunmuştur.

Bu kısa yazıda, ODTÜ'n n kuruluşunun 50. yılında Kütüphane'nin  niversitemizdeki özel konumu, ülkemiz kütüphaneleri ve akademik çevrelerdeki etkileri anlatılmaya çalışılacaktır.

Kütüphane'ye ODTÜ'n n kuruluş yıllarında büyük önem verilmiş ve gelişmesi için idari ve mali açıdan büyük kolaylıklar sağlanmıştır. 1957 yılında, o tarihlerde kurulmakta olan kampüse taşınan Kütüphane'de, 1958 yılında itibaren, UNESCO uzmanlarıyla birlikte ülkemizde ilk defa olarak, Amerikan Kongre Kütüphanesi (Library of Congress) Sınıflama Sistemi ile kitap ve dergi kataloglanmaya başlanılmıştır. 1959 - 1966 yılları arasında sırasıyla Natelle Isley, Donald Reymond, P. R. Kalia, William W. Bennett Kütüphane Müdürü olarak görev yapmışlardır. Bu yıllarda UNESCO, CENTO, Birleşmiş Milletler'den çeşitli desteklerle koleksiyon oluşturma çalışmaları başlatılmış; 1961 yılında üniversitede tek merkezli kütüphane kurulması fikri kabul edilmiş; 1963 yılında da kampüsün mimarı Behruz  inici tarafından kütüphane binası  n çalışmalarına başlanılmıştır.

O zamanlarda üniversitelerde hizmet veren kütüphanelerin, daha çok fakülte ve k rs  kütüphaneleri şeklinde olduğu, merkezi kütüphane kurulması fikrinin ise, o zamana göre radikal bir görüş olarak kabul edildiği, Kemal Kurdaş'ın anılarında gerekçeleri ile anlatılmaktadır. O dönemde radikal olarak değerlendirilen bu düşünce, daha sonraki zaman dilimi içerisinde ülkemizdeki tüm  niversite kütüphaneleri tarafından uygulanmış; ayrıca, 2000'li yıllarda ortaya çıkan elektronik

kütüphane kavramıyla da büyük bir uyumluluk göstermiştir.

1966 yılına gelindiğinde, Kütüphane, Mimarlık Fakültesi'ndeki yerinden yeni yapılan binasına taşınmıştır. Türkiye'deki ilk modern kütüphane binası olarak tasarlanan ODTÜ Kütüphanesi 1967 yılında Bauen & Wohnen dergisinin sayısına kapak olmuştur.

Aynı yıllarda kütüphanede görev yapmakta olan kütüphaneciler yurtdışında yüksek lisans eğitim görmeleri için gönderilmiş ve 1967 yılında ilk Türk kütüphane müdiresi olarak Firuzan Olşen göreve başlamıştır. Bu yıllardan itibaren ODTÜ'n n kuruluş yıllarında,  niversite eğitiminin büyük  l de kütüphane, laboratuvar gibi  ağdaş eğitim araçlarına dayanmakta olduğu görüşünden hareketle, kitap ve dergi koleksiyonun geliştirilmesine önem verilmiş; 1960 yılında Amerikan Yardım Teşkilati'nin beş yıl süreli 7.7 milyon dolarlık yardımının 3.2 milyon dolarlık kısmı Kütüphane'ye ayrılmıştır⁽¹⁾. Bu katkıların da etkisiyle, 1969 yılında Kütüphane'nin koleksiyonu 1700 güncel dergi, 26.000 ciltli dergi ve 107.000 kitaba ulaşmıştır. ODTÜ bu yıllarda bilgili ve donanımlı kütüphane personeliyle de ülkemizdeki  ağdaş kütüphaneciliğin gelişimine büyük katkılar sağlamış, bu özelliğiyle adeta bir okul oluşturmuştur. 1981 yılında Firuzan Olşen'in kütüphane m direliğinden ayrılmasıyla 1981-1988 yılları arasında Tekin Aybaş, 1988 - 1993 yıllarında Filiz  emren, Kütüphane Müdürlüğü görevlerini yürütmüşlerdir. 1983 yılından itibaren  niversitelerin Yükseköğretim Kurulu'na (Y K) bağlanması ve Y K Dokümantasyon Merkezi'nin kurulması, ülkemizdeki diğer kütüphaneler gibi, ODTÜ Kütüphanesi'nin de dergi koleksiyonuna büyük zararlar vermiştir. Bu yıllarda bütçe kısıtlamalarından dolayı dergi koleksiyonunda büyük çapta kesintilere gidilmek zorunda kalınmış, bütçenin tamamı dergi abonelikleri için harcanmak zorunda olduğundan bu yıllarda çok az sayıda kitap satın

alınabilmiştir. Bu arada çok sayıda yetenekli kütüphane personeli de ODTÜ'den ayrılmak zorunda kalmıştır. Doksanlı yıllarda Kütüphane'nin durumunu iyileştirmek amacıyla kurulan Kütüphane Komisyonu'nda çalıştığım dönemlerde sürüncemede olan kütüphane otomasyon sisteminin kurulmasıyla ilgili olarak, Kütüphane ve Dokümantasyon Daire Başkanı olarak görevlendirildiğim 1993 yılından bugüne kadar geçen zaman diliminde; yayıncılık ve kütüphaneciliğin basılı ortamdan elektronik ortama geçişi gibi, Gutenberg'in matbaayı icadından sonra dünyanın yaşadığı en büyük devrimler gerçekleşti. Bu yıllarda ilk olarak, dergi koleksiyonu bütçeden ve çeşitli kaynaklardan desteklerle kesintisiz sürdürülmeye çalışıldı. Yine doksanlı yıllarda ülkemizde birçok ekonomik kriz yaşanmasına rağmen Üniversite olarak basılı dergi koleksiyonumuz korunduğu gibi, satın alınan kitap sayısında artışlar başladı. 1995 yılında ülkemizde ilk defa olarak, uluslararası standartlara uygun bir kütüphane otomasyon sistemi olan VTLS Kütüphane ve Bilgi İşlem Daire Başkanlığı işbirliğiyle ODTÜ'de kuruldu.

Bu yıllarda, YÖK Dokümantasyon Merkezi'nin dergi koleksiyonu kuruluşunda 10.000 iken hızla azalarak 3.000'lere düştü. Kısa sürede böyle bir yapılanmanın ne kadar yanlış olduğu görüldü. Bu yıllarda dünyadaki tüm kütüphaneler, yayınevlerinin dergi fiyatlarına uyguladıkları artışlarından şikayet ederek, elektronik dergi paketlerine abonelik şeklinde konsorsiyumlar kurmaya başladılar. Bu bağlamda, yine ülkemiz için ilk olarak, 2000 yılında 12 kütüphaneyle birlikte ODTÜ'nün önderliğinde, ANKOS (Anadolu Üniversite Kütüphaneleri Konsorsiyumu) (2) kuruldu ve zaman içinde çığ gibi büyüdü. Bugün, araştırmacılar ve öğrenciler, tüm üniversitelerin ve araştırma kurumlarının üyesi bulunduğu ANKOS aracılığıyla 30'dan fazla, dünyanın en büyük yayınevlerinin onbinlerce elektronik dergisine ulaşabilir hale geldiler ve 2005 yılında ANKOS üzerinden 10 milyondan fazla bilimsel makale indirdiler. ANKOS'un çeşitli uluslararası kuruluşlarla geliştirdiği işbirliği sayesinde Türkiye uluslararası kütüphanecilikte daha saygın bir konuma geldi. 2001 yılından itibaren her yıl düzenlenen ANKOS toplantılarına ülkemizden

çok sayıda kütüphane ve yurtdışından birçok yayıncı katılmaktadır. Bu bağlamda, ODTÜ 2003 yılında, IATUL'un (International Association of Technology Libraries) yıllık toplantısına son derece başarılı bir şekilde ev sahipliği yaptı. Bu gelişmelerin dışında Maliye Bakanlığı tarafından 2003 yılında Performansa Dayalı Bütçeleme Pilot Kurumu olarak seçilen ODTÜ Kütüphanesi, Üniversitemizde ilk stratejik plan çalışmalarına başlayan birim oldu. Bu yıllarda, basılı kitap ve dergi koleksiyonunun değerlendirilmesi yapıldı, kullanıcı memnuniyetini saptamak için 2003 yılında öğretim üyelerine ve öğrencilere anket uygulandı. Aynı yıl ODTÜ, ülkemizde bir ilke daha imza atarak açık erişimli elektronik tez arşivini kurdu. 2005 yılında kütüphane mekanlarının yenilenmesine başlandı ve giriş katı hariç diğer katların çalışmaları tamamlandı. 2006 yılında yeni kütüphane otomasyon sistemi Millenium'a geçildi. 2006 yılı itibarıyla Kütüphane'nin koleksiyonunda; 360.000 basılı kitap, 1500 basılı ve 22.000 elektronik dergi, 50 elektronik veritabanı, 170.000 ciltli dergi bulunmakta ve ayrıca, elektronik tez arşivinde 3000'den fazla tez yer almaktadır.⁽³⁾

Kütüphane, yıllık 3 milyon dolarlık koleksiyon bütçesiyle, ülkemizdeki devlet ve vakıf üniversitelerinin kütüphaneleri içerisinde en ön sırada gelmektedir. 21. yüzyılda kütüphaneler, koleksiyon büyüklüklerinin yanı sıra kütüphane kullanımındaki performanslarıyla da değerlendirilmektedir. ODTÜ Kütüphanesi gerek mekan, gerekse basılı ve elektronik kaynakların kullanımı açısından ülkemizin en çok kullanılan üniversite kütüphanesidir. 2005 yılında 350.000 kitap ödünç verilmiş; kullanıcılar tarafından 770.000 tam metin elektronik makale, 320.000 elektronik referans kaynağı, 21.000 elektronik tam metin indirilmiş; kütüphane otomasyon sistemi 4 milyonun üzerinde taranmış, kullanıcılar için 3.5 milyon sayfa fotokopi çekilmiştir.

Kütüphanemizin bu konumunu koruyabilmesi, kuruluşundan bu yana Üniversite yönetimlerinin Kütüphane'ye verdikleri önem ve destek sayesinde olmuştur. Ayrıca, ODTÜ öğretim üyeleri, öğrencileri ve mezunları da Kütüphane'ye her zaman özel bir değer vermişlerdir.

ODTÜ Kütüphanesi, özel yerini koruyarak, yeniliklere açık bir şekilde, Üniversite'nin eğitim ve araştırma faaliyetlerine verdiği desteği ve ülkemiz kütüphaneciliğinin gelişmesi yolunda sergilediği değerli katkıları bugüne kadar olduğu gibi ileride de sürdürecektir.

Prof. Dr. Bülent KARASÖZEN
Kütüphane ve Dokümantasyon Daire Başkan V.

[1] Kurdaş, Kemal. (1998). ODTÜ Yıllarım, "Bir Hizmetin Hikayesi", Ankara: METU PRESS, ss. 150-151.

[2] <http://www.ankos.gen.tr/>

[3] <http://ww2.lib.metu.edu.tr/index.php?lang=en>